

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 DERSİ UZUN TEZİ

BİR BEDENDE YAŞAM BULAN KISKANÇLIK

Danışman Öğretmen: Işıl Çırakoğlu

Öğrencinin Adı: Şayen

Öğrencinin Soyadı: Tokyay

IB Numarası:D1129060

Sözcük Sayısı: 3969

Araştırma Sorusu: Nahid Sırrı Örik'in Kiskanmak adlı yapıtında kiskanmak olgusu nasıl aktarılmıştır?

Tezimin hazırlanış sürecinde, konum tamamen değiştiğinde bile benden sonsuz desteğini esirgemeyen, sorularıma bıkmadan yanıt verip, ihtiyacım olduğunda yorulmadan yardım eden Tez Danışmanım Işıl ırakoğlu' na tüm ilgisi ve anlayışı için binlerce kez teşekkür ederim.

ÖZ (ABSTRACT):

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, A1 Türk Dili ve Yazını kapsamında hazırlanan bu bitirme tezinde, Nahid Sırrı Örik'in 'Kıskanmak' romanı, ana izlek çerçevesinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu tezin hazırlanış amacı, yazarın kıskanmak kavramını, kullandığı anlatım teknikleri ile kurguladığı yan figürler aracılığıyla belirgin ve gerçekçi kıldığını kanıtlamaktır. Ayrıca odak karakterin olay örgüsü içerisindeki yeri tezin mantıksal temelini oluşturmaktadır. Yapıtta bu durumun neden-sonuç ilişkisinin incelenmesi için, tez, ana karakter, yan figürler, anlatım teknikleri ve anlatım konumu ve tutumu ile bunların ana izlekle ilişkilendirilmesi üzerine kurulmuştur. Tezin sonunda güçlü duyguların yansıtılmasında yazarların kurgu öğelerini sıkı örgü içinde kullanmaları gerektiği, betimlemelerin temelini oluşturan gözlemlerin okura ulaşmada önem taşıdığı belirlenmiştir.

Sözcük Sayısı: 104

İÇİNDEKİLER:

I.GİRİŞ.....	1
II.YAPITTAKİ KARAKTERLERİN VE FİGÜRLERİN ANA İZLEK OLAN KISKANMAK KAVRAMINI YANSITMADAKİ İŞLEVLERİ ...	2
II. I. ANA KARAKTER SENİHA VE KISKANMA KAVRAMI.....	2
II.II YAN FİGÜRLERİN ANA İZLEĞİ YANSITMADAKİ İŞLEVLERİ.....	4
II.II.III HALİT	4
II.II.IV MÜKERREM.....	6
II.II.V.NÜZHET	8
III. YAPITTA KULLANILAN ANLATIM TEKNİKLERİNİN ANA İZLEĞİ YANSITMADAKİ İŞLEVİ.....	9
III.I. İÇ MONOLOG.....	9
III.II. GERİYE DÖNÜŞ.....	11
IV. ROMANDA ANLATIM KONUMU VE TUTUMUNUN ANA İZLEĞİ YANSITMADAKİ İŞLEVİ.....	13
V. SONUÇ.....	15
VI. KAYNAKÇA.....	17

I.GİRİŞ

Cumhuriyet dönemi yazarlarından Nahid Sırrı Örik, insana ilişkin güçlü bir duygu olan kıskanma kavramını, aynı adı verdiği yapıtında kullandığı anlatım teknikleri ve yarattığı karakterler aracılığıyla etkili bir biçimde yansıtmıştır. Yazar, psikolojik açıdan derinlemesine irdelediği karakterleriyle insanı, yalnızca romantik ve gerçeküstü bir açıdan ele almamış, iç çatışmalarıyla insanın gerçekçi portresini yansıtmayı amaçlamıştır.

Yapıtında yarattığı karakterleri özellikle kadınlardan seçmesi; vermek istediği iletileri bu kadın karakterler üzerinden hissettirmesi, yazarın edebiyat aracılığıyla kadına derinlikli bir bakış açısı geliştirmeye çalıştığını düşündürmektedir. Nahid Sırrı, ilk romanı olan Kiskanmak' ta ana izleği ana karakter Seniha üzerinden işlemiştir. Seniha'ya yüklenen bu kavramın çağrışımları, olumsuz olmasına karşın, yazar, evrensel bağlamda insan gerçeğini ortaya koymak için yapıtta bu duyguyu nedensellikleriyle ele almıştır. Bu duygu, insanın kendini diğer insanlarla karşılaştırması sonucu ortaya çıkmakta; kişi başkalarının kendisinden üstün yönlerini fark edince doyumsuz hale gelmektedir. Hemen her bireyin hissettiği kıskançlık; aslında toplum, birey, zaman kavramlarını önemsizleştirmektedir. Seniha da insanı ele geçirmeye çalışan bu duygunun hâkimiyetinde kalmış ve kendine ait bir evrende yaşamayı seçmiş bir karakterdir. Bu kötücül, intikam isteyen saplantılı karakter; yazarının iç dünyasını irdeleyişiyle, ruhsal durumuna gösterdiği titizlikle, yalnızca bir roman karakteri olmaktan sıyrılmış, gerçeklik kazanmıştır. Romanla ilgili yapılan incelemelerde de Seniha'nın duygulanımlarının onun karakterini, çevresindekilerin hayatını nasıl etkilediğine değinilmiştir: *'Mario Praz'un Avrupa edebiyatında varlığını sorguladığı yazgıyla oynayana kadın imgesinin ayrıksı bir örneğidir Seniha. Güzel olduğu için değil, aksine çirkin olduğu için yakıp geçecektir. (Batur,10)³*

Yapıt, incelediği kadın-erkek ilişkileri; toplumsal yozlaşma, aile içi ilişkilerde çözülme, yabancılaşma, kültürel altyapı gibi yan izlekleriyle birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu tezde, yazarın kıskanmak olgusunu yansıtırken nasıl bir yol izlediğinin tartışılması

amaçlanmaktadır; bu nedenle yazarın anlatım tekniklerini kullanma nedeni ve yan figürlerin işlevi ana izlekle ilişkilendirilerek değerlendirilecektir.

II.YAPITTAKİ KARAKTERLERİN VE FİGÜRLERİN ANA İZLEK OLAN KISKANMAK KAVRAMINI YANSITMADAKİ İŞLEVLERİ

II. I. ANA KARAKTER SENİHA VE KISKANMA KAVRAMI

Nahid Sırrı, kiskanma kavramını yapıtta işlenen diğer tüm olayların bir adım önünde sunabilmek için, odak figür ile ilişkilendirmiştir. Seniha'nın kurgudaki işlevi de, öne çıkarılan olgunun kaynağı ve temsilcisi oluşudur. Seniha'nın tensel-tinsel özelliklerine yapılan vurgular, eylemleri, istekleri, bu kavramı destekleyen ayrıntılardır.

Yapıt, Seniha'nın çocukluğu, gençliği, geçkinliği olmak üzere yapıtın genel iletisi içinde görevleri farklı, hemen otuz senelik bir süreci aktaran üç bölüme ayrılmıştır. Seniha'nın hayatındaki bu dönemler, kiskançlığın oluşması, yerleşmesi, Seniha'yı harekete geçirmesi şeklinde ayrıştırılabilir. Seniha, hem görünüşü hem de duyguları bakımından değişim içinde olan bir karakter olmadığından, yapıtın tamamında benzer betimlemelerle aktarılmıştır.

Seniha, çocukluğunda çelimsiz, sarı tenli, zayıf; çirkin bir karakter olarak resmedilmiş; bu, ailesi tarafından ona bir eksiklik olarak sezdirilmiştir. Aile, sürekli güzel bir yeniyetme olan ağabeye ilgi göstermiş. küçük kızın çirkinliğini sürekli onun yüzüne vurmıştır: "*Mediha Hanım oğlunu kucaklayıp öperken, 'Ah benim güzel evladım! Ne olurdu zavallı Seniha da sana benzeseydi!' deyiverdi. "* (Örik, 56) Ağabeyiyle sürekli karşılaştırılan Seniha, benliğinde derin yaralar açacak olan çirkinliğini içselleştirmiştir: "*Hayal meyal hatırladığı zamanlarda da herkes kendisinin kara kuru, Halit'in ise beyaz, sarı saçlı ve mavi gözlü olduklarına bakarak, 'Bu kız, o oğlan olmalıydı! demişler, hep ağabeyini okşamışlardı (...) o okşamaları hiç unutmuyordu. '(Örik,54)*

Seniha'nın çirkinliği, gençliğinde, geçkinliğinde okuyucunun aklında onunla ilgili farklı bir yargı bulunmasını engellemek amacıyla, tekrarlı bir bütünlükle anlatılmıştır. Seniha'nın kurguda daha sonraları *'zayıf,esmer ve şakaklarına doğru siyah ve sertçe tüylerle kirli yanağı (...) ufak, esmer ve burnu az çarpık yüzü'* (Örik,20) olarak betimlenmesi, daha erkeksi bir yapıda oluşu buna örnektir.

Seniha'nın fiziksel özellikleri dışında yaşamak zorunda bırakıldığı hayat da kıskançlığını tetiklemiştir. Nitekim yine ailesi, onun kendi kararlarını veren bir birey olması engellemiştir. Seniha'nın gençliğinde ağabey Halit Avrupa'ya eğitime gönderilmiş, bunun masrafı, Seniha'nın eğitimine harcanacak paranın kısılması ile sağlanmıştır. Seniha'nın temel hakları bile gözetilmemiş, o hep fedakârlık etmeye zorlanmıştır. Eğitim bir kenara, Seniha'nın evlendirilmemesi, ailesi için onun tensel özelliklerinin birer sonucu; Seniha için ise güzel olmayışın bedelidir.

Yıllar sonra, Seniha, söz hakkına sahip olmadan, ağabeyinin yanında, sığıntı gibi yaşamaya başlamıştır: *'Bu evde gazete okumak için bile gözetilen bir teşrifat vardı ve Seniha'nın sırası bunda bile Halit Beyefendi'den sonra geliyordu.'* (Örik, 16) Bu durum, Seniha'nın kıskançlığını arttırmıştır: *'Kıskançlık ateşleri, ihtiyar kızın bütün benliğini (...) almış, tamamıyla kaplayıp sarmıştı.'* (Örik,222)

Seniha'nın, ağabeyi gününü gün ederken evde onu beklemesi, kendi hayatını yaşayamaması; ikinci planda tutuluşu, kıskançlığını tetikleyen bir başka etkidir. Bu, Seniha'yı sorguya itmiş, mutluluğuna en büyük rakip olarak gördüğü ağabeyine daha da kinlenmesine neden olmuştur: *'Halit'in yarı açık kalmış dudaklarının ancak birkaç saat evvel verdikleri ve aldıkları buseleri kinle, kıskançlıkla, nefretle hem de ihtirasla düşünürdü.'* (Örik, 65) Bu edilgin konumu, Seniha'da ciddi ruhsal çalkantılara yol açmış ve onun hayattaki tek isteğinin ağabeyi Halit'in kendisini aşağılık ve değersiz hissetmesi olduğunun bilincine varmasını sağlamıştır.

Hayatı boyunca çevresindeki güzel insanları gözlemlemiş Seniha, güzel ağabeyinin mutsuzluğunu sağlayacak tek yolun aldatılmak olduğu kanısına varmıştır. Mükerrerem gibi güzel bir kadınla evlenmiş ağabeyinin, yine o 'güzel' kadın tarafından aldatılması,

ağabeyini fiziksel olarak olamasa da ruhsal anlamda 'çirkin' yapabilecek; bu da, Seniha'ya var olduğunu hissettirecektir *'Halit'i içine sürüklediği felaket kendisi için hiçbir tehlikeyi mucip olmadan sonuna kadar götürülür ve temin edilirse, bu korkakçasına, adi bir intikam alış olacaktır.'*(Örik, 171)

Ağabeyinin aldatılmasının ardından bir cinayet işlemesi ise, Seniha'nın yine heyecanla beklediği bir olaydır. Halit, yenilmiş; Seniha, tatmin olmuştur: *'Şimdiye kadarki yıllarını nasıl kıskançlık ve kin zehirlemişse bundan sonraki yıllarının hepsini de kinin zaferi süsleyecekti.'*(Örik,181) Seniha; gücünü kıskançlığından, nefretinden, hırsından almaktadır ve yapıtın olay örgüsünü şekillendirecek kadar önemli bir karakterdir.

II.II YAN FİGÜRLERİN ANA İZLEĞİ YANSITMADAKİ İŞLEVLERİ

Kıskanmak'da, yan figürlerin tensel-tinsel özellikleri, betimsel birer araç olmaktan çıkartılarak Seniha'ya; onunla bütünleşen kıskanmak olgusuna bir işlevsellik kazandırmıştır. Yapıtta yan figürlere birçok sıfat yüklenmiş; her biri figür farklı özelliklerle kurgulanmıştır. Yazar, Seniha'yı ön plana çıkartabilmek amacıyla yan figürlerin yaşamını Seniha'nın gözlemleri üzerinden yansıtmış; Seniha'nın farkında olmadığı bir olay hakkında bilgi vermemiştir. Yazarın Halit, Mükerrerem ve Nüzhet karakterlerini bu bağlamda ele alışının amacı, okurun olayları Seniha'nın gözünden yorumlamasına yardımcı olmaktır.. Ayrıca bu kişilerin hareketleri, Seniha'nın kıskanma durumunu ya belirtmekte, ya da bu durumun bir sonucu halinde kurguda yer almaktadır.

II.II.III HALİT 'Kıskanılacak Güzellikte Bir Ağabey'

Yapıtta, Seniha'nın hayatının gidişatını en çok belirleyen karakter, ağabeyi Halit'tir. Halit, Seniha'nın aksine her zaman bir 'erkek güzeli' olmuş, çocukluğunun ve gençliğinin anlatıldığı bölümlerin tamamında, bu güzelliğini pekiştiren sıfatlarla Seniha'nın fiziksel özelliklerinin tamamen zittini oluşturacak biçimde betimlenmiştir.

'Delikanlı, (...) mavi gözleri, sarı saçları ve pembe teni ile bir genç kıızı andırıyordu.' (Örik,55)

Bu özellikleriyle Halit, ailesi tarafından tek çocuk ilgisiyle; şımartılarak yetiştirilmiştir. Yüksek eğitimi için yurtdışına gönderilmesi için ailenin kıymetli eşyalarını satarak zor duruma düşmesi, onun aynı zamanda bencillik aşıl原因 olarak büyütüldüğünü de göstermektedir.

Ailenin gözbebeği Halit'in, gençlik yıllarını da, kardeşini düşünmeden hovardalık yaparak geçirmesi şaşırtıcı değildir. *'Beyoğlu'nun eğlence ve sefahat yerlerinde muvaffakiyet ve maceraları en fazla göze çarpan adamlardan biri'* (Örik,64) halinde Halit, gerçeklerden uzak, geçici bir hayat sürmüştür. Yıllar sonra ise, Halit, toplumun ondan beklentilerini anlamış; evlenmesi gerektiğini fark etmiştir. Bunun üzerine, namuslu olmasından başka niteliğe sahip olmasını istemediği genç ve güzel Mükerrerem ile evlenmiştir. *'Halit, sırf daima yanında bir kadın bulunması için evlenmişti.'* (Örik,73) Bu mantık evliliği, Seniha'nın ağabeyinin evinde yabancı olmasına neden olmuş; Seniha da bu ikilinin hayatında büyük yıkımlar yol açabilmek için kolları sıvamıştır.

Okur, fiziksel özellikler hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olsa da, Halit'in iç dünyasına girmeyi başaramamaktadır. Bunun nedeni, yapıtın Seniha'ya göre bir anlatım konumuyla şekillendirilmiş oluşudur. Halit'in iç dünyası hakkında ulaşabildiğimiz gerçeklikler ise; edilgin, sorgulamayan, yorumsuz, isteksiz, umursamaz bir karakter olduğudur. Bu yargılara okur, Halit'in hareketlerini inceleyerek varabilmektedir: *'Halit, hiçbir söz söylemeden omuzlarını silkmekle iktifa etmişti'*(Örik,77) Halit, bu umursamaz özellikleriyle, Seniha'nın onun hayatıyla oynamasına neden olmuştur. Seniha, Mükerrerem'i aldatma konusunda yüreklendirmiş, ağabeyini de cinayet işlemeye itecek kadar kıskırtmıştır.

Halit'in Seniha'nın davranışları üzerindeki etkisi ise çok yönlüdür. Halit'in gençliğinde kadın kılığına girmesi, Seniha'da büyük bir ruhsal çöküntü yaratmış; Seniha'nın kendi görünüşüne duyduğu öfkenin büyümesine, aşağılık kompleksi geliştirmesine neden

olmuştur. Seniha, estetik açıdan yetersiz olmasının acısını Halit'ten çıkarmıştır. Ağabey ve kardeşin bu bozuk ilişkisinde en önemli etmen, anne ve babanın Seniha'yı Halit'i sevmeye zorlamasıdır. *'Seniha, bak ağabeyin seni ne kadar seviyor!'*, *'Bak ne iyi bir ağabeyin var Seniha' diyerek kızın şükran ve minnet göstermesini adeta emrederlerdi.'* (Örik, 57) Seniha, bu ısrarların istediği gibi ağabeyiyle zorunlu bir ilişki kurmamış; aksine, ona olan nefretini katlamıştır. Tüm bunlarla, Halit'in eylemlerinin, Seniha'nın ve kendi hayatındaki olayların gelişimini hazırladığı söylenebilir.

II.II.IV MÜKERREM 'Kıskanılan Bir Başka Güzel: Görümce'

Halit'in genç ve alımlı karısı, yapıt boyunca güzelliğiyle betimlenmiştir. *'Zonguldak'ın en güzel kadınlarından biri kabul edilen Mükerrerem'*(Örik, 52), bu özelliklerinden başka fazla bir niteliğe sahip olamamış, ailesi tarafından evlendirilme amacıyla büyütülmüştür. Ailesi, sırf bu sebeple onu okula yollamamış, *'fenlenmeyen kızlara iyi kısmet çıktığına'* (Örik,66) olan tesadüfi bir inançla genç kızı evde tutmuşlardır. Bunun üzerine Mükerrerem maddi olanaklara sahip olma, sınıf atlama gibi nedenlerle, kendinden yirmi beş yaş büyük Halit'le evlenmiştir. Bu sayede, Mükerrerem, Seniha'nın hayatına dahil olmuş; Seniha için tüm güzelliğiyle, zarar verilmesi gereken yeni bir kişi oluvermiştir. İkilinin beraber yaşamaya başlamalarının ardından, Seniha'nın Mükerrerem'in düşünceleri hakkında yaptığı abartılı yorumlar ise, Mükerrerem'in her hareketinin Seniha tarafından izlendiğinin altını çizmektedir.

Ayrıca Mükerrerem, Seniha'nın gücünü destekleyen, onun denetiminde bir figürdür. Okur, Mükerrerem'in, evlilikten kısa bir süre sonra Halit'i sevmemekte olduğunu, Seniha'nın değerlendirmesiyle anlamaktadır: *'O pek dikkatle bakan gözleri, Mükerrerem'in sevgisinin yavaş yavaş azalmaya başladığını da fark etmekte gecikmediler.'*(Örik, 80) Bu durum, Mükerrerem'in aldatma isteğine kapılmasına sebep olmakla beraber, ağabeyinin acı çekmesini isteyen Seniha için de bulunmaz bir fırsattır. Bu nedenle olanlar, Seniha'nın arzularını gerçekleştirmekte ve Mükerrerem'in kurguda Seniha'ya nasıl yardımcı olduğunu göstermektedir.

Mükerrem'in, Nüzhet'ten hoşlanması, onunla ilişkiye başlaması, kocasını aldatması, Seniha'nın istediği, onun tatminini sağlayacak yıkımın ilk adımlarıdır. Seniha, bu ilişkiye olan desteğini Mükerrem'e alttan alta sezdirmiş, birlikte olduklarını anladığını görünçesine hissettirmiştir. Seniha, bunu, Mükerrem'in Nüzhet'e olan bağlılığının Halit'ten alacağı intikama katkıda bulunacağını bildiğinden yapmıştır. Bilinçsiz bir kadın olan Mükerrem'in, aldattığı kocası hakkında Seniha'dan bir destek bekleyişi ise, görünçesine duyduğu güveni belirtmekle beraber; Seniha'nın Mükerrem'in içine girmesine, onu yönlendirebildiği gerçeğine arka çıkmaktadır: *'Mükerrem, görünçesinin kendisini bir kardeş gibi sevdiğine emindi'(Örik,77)*

Buna bakılarak, Seniha'nın ağabeyinin ve görünçesinin iyiliğini isteyip bu ilişkiyi sonlandırarak tavsiyeler vermek yerine, Mükerrem'in düşüncelerini yönetmeyi kolaylaştıran yuvarlak sözler söylemesi, bu ilişkiyi üstü kapalı da olsa destekleyişi, şaşırtıcı değildir. Bunun sebebi, iki 'güzel' insanın birlikte olması isteği değil, üç 'güzel' insanın yok oluş ihtimalidir. Böylece Seniha, Mükerrem'in bu zaafın doğurduğu ilişkisinden, kışkırdığı insanların hayatını altüst edecek bir silah yaratmayı başarmış; durumu Halit'e haber vererek, silahtan çıkan kurşunun, Nüzhet'i vurmasını sağlamıştır. Böylece Seniha, Mükerrem karakterinin tüm eylemlerinden faydalanarak, kendi otoritesini güçlendirmiştir.

Yapıtın sonunda, Halit hapiste iken, evden ayrılan Mükerrem bir konsomatris olmuştur. Seniha'ya *'Rica ederim, itham etmeyiniz! Ne yapabilirdim? Biraderinizden ayrılmış bulununca nasıl ortada kaldım, unuttunuz mu?'*(Örik, 215) diyen Mükerrem'in, ana karakteri yücelten işlevleri tamamlamış olduğu görülür. Nitekim Mükerrem, artık Seniha'ya bağımlı bir karakter değildir, ya da Seniha, artık Mükerrem'i kullanmaya ihtiyaç duymamaktadır. Bu nedenle artık onu gözlemlemesine gerek kalmamıştır. Bu da ikilinin son buluşmasında okurun, Mükerrem'in ne düşündüğü hakkında bir veriye sahip olamayışını açıklamaktadır.

II.II.V.NÜZHET 'İntikamı Sağlayacak Güzel'

Nüzhet, Zonguldaklı sonradan görme varlıklı bir ailenin sakınılarak büyütülmüş tek oğludur. Yapıtta Nüzhet'in çok güzel bir genç oluşu, yinelenerek aktarılmıştır: *'Sinemaların aktüalite manzaralarında görülen mankenler kadar elbisesinin düz ve güzel durmasına dikkat eden ve yüzü sanki hiç güneş görmemiş gibi beyaz çocuk'* (Örik,51) , kendi fiziksel özelliklerinin büyüüne kapılmış bir gençtir. Nüzhet'in iç dünyasını da bu 'güzelliğini', ve bu güzelliğin Nüzhet üzerindeki gücünü kavramadan anlamak olanaksızdır. Nüzhet, bu kendine güveniyle narsist, kendinden başka kimseye değer vermeyen, kimseyi sevmeyen, kibirli, gururlu, üşengeç, fazlasıyla tembel bir karakterdir. Ortaokulu bile bitirmeye yeltenmeyiş, dik kafalılığı, burnu havadalığı hep güzelliğine olan güveninden gelmektedir. Nüzhet, başta annesi olmak üzere çevresindeki tüm kadınlardan sürekli ilgi görmeye alışmış, bu ilgiden başka herhangi etkileyici bir niteliğe sahip olma gereksinimi duymamıştır. Kadınlara sığ bir bakış açısına sahip olan Nüzhet: *'Kadınlar sade tuhaf değil, tuhafın da tuhafı mahluklar! Örik,110)* sözleriyle, yazar tarafından umursamaz bir karakter olarak betimlenmiştir.

Nüzhet, bu karşı konulamaz özelliklerinden faydalanarak Mükerrerem'i etkilemiş, onun Halit'i aldatmasına neden olmuştur. Bu noktada Nüzhet, Seniha'dan habersiz Seniha'yı destekleyen, Mükerrerem'e işleteceği günahla Seniha'nın mutluluğunu sağlayayan bir figürdür; çünkü Nüzhet, Mükerrerem'i iyice kendisine bağlamış, ona istediğini yaptırmış; bu durum da Seniha'nın işine gelmiştir. *'Haftada iki kere olmak üzere Mükerrerem'le Nüzhet iki ay muntazam buluştular. Nüzhet genç kadını her seferinde daha aşık ve daha hayran buluyordu; fakat bu yeknesek sevişme genci çok çabuk sıkmaya başladı.'* (Örik,102)

Nüzhet'in Mükerrerem'den bıkmaması, bunu fark eden Seniha'nın durumu Halit'e haber vermesi, olayların gidişatını değiştirmiştir. Nüzhet'in Mükerrerem ile kendisini aldatmasına değil, Nüzhet'in ona kafa tutmasına dayanamayan Halit'in "*Sen mi beni korkutacaksın, sen mi?*" (Örik, 150) sözleriyle hesap sorması ve onu öldürmesi yapıtta kıskanma durumunun varabileceği noktayı göstermektedir.

Nüzhet; güzelliğiyle yapıtta bir kıskançlık unsuru olarak kurgulanmıştır Seniha'nın kıskançlığını, güzel-çirkin; kıskanan-kıskanılan çatışmasını güçlendiren yazarın Seniha'ya Halit'e zarar vermek için kurduduğu üç kişilik düzenin en önemli halkasını oluşturmaktadır.

III. YAPITTA KULLANILAN ANLATIM TEKNİKLERİNİN ANA İZLEĞİ YANSITMADAKİ İŞLEVİ

III.I. İÇ MONOLOG

Yapıtta temel izleğe bağlı yan izleklerin ortaya çıkarılmasında anlatım teknikleri büyük işlev üstlenmektedir. Kıskanma durumunun yapıtta abartılı bir duygu durumu olarak odak figürle ele alınması; figürün iç dünyasına ayrıntılı bir bakış açısıyla yaklaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle; yapıtta Seniha ile ilgili iç monologa çok yer verildiği görülmektedir. Bunlar, odak figürün iç dünyasına ayna tutmakla birlikte, okurun onunla öznel bir etkileşime girmesini de sağlamaktadır. Okur, bu teknik aracılığıyla Seniha'nın iç çatışmalarına tanıklık etmekte, davranışlarının altında yatan gerçek nedenleri fark edebilmektedir.

Yapıtta gelişen olaylar içerisinde Seniha'nın düşünceleriyle çevresini denetleyen bir diktatör olarak konumlandığı görülmektedir; bu konumda olması, yapıtta yalnızca onun iç monologlarına yer verilmesinin temel nedenidir. Dış görünüşü nedeniyle büyük bir duygusal çöküntü içerisinde olan ve bu olumsuz duygu durumunun acısını yaşamına giren insanlardan çıkarma dürtüsüyle hareket eden Seniha'nın olayları şekillendirme gücü, yapıtta yalnızca okurun ve kurgulayanın anlayabileceği biçimde

yansıtılmıştır. Çevresinde yaşayan insanlar, onun ince hesaplarından, yoksunluklarından haberdar değildirler.

Seniha'nın iç dünyasındaki karışıklıklar, ilk olarak çocukluğunda, annesinin onu sevmediğini hissettiren hareketlerde bulunmasıyla gerçekleşmiştir; bu, Seniha'nın kıskançlığının erken yaşta ortaya çıkan nedenidir. Seniha bunu şöyle değerlendirmektedir : *'Muhakkak ki öğreniyor benden... Beni öğrenene öğrenene öpüyor. Şu halde bu oyuna, bu yapma sevgiye ne lüzum var?'* (Örik,56) Bu sözler, Seniha'nın ailesi ile ilgili düşüncesini okuyucunun belleğinde oluşturmaya yardımcıdır.

Seniha, daha sonraları, ilk gençlik yıllarında evlenmek istediği genç adamla, ailesinin verdiği kararın bir sonucu olarak evlenememiştir. Bu durum hakkındaki görüşünü kimseye söylememiş, ailesinin onun kimliğini ve birey oluşunu reddedişini kabullenmiş görünmüştür; ancak bu duruma içerlemiş, bunu da iç konuşmalarına yansıtmıştır.

Seniha'nın ağabeyinin yanında yaşadığı zamanlarda, onun aldığı hediyelere karşı kayıtsız kalması, bunlar hakkında kendi kendine yorum yapması, onun boyun eğen bir karakter gibi görünmesine karşın içten içe öfkeli olduğunu göstermektedir: Seniha, ağabeyinin hem kendisine hem de Mükerrerem'e aynı renk kumaş alışını, Mükerrerem'e belli etmese de aşağılayıcı bir hareket olarak görmektedir: *"Acaba bu rengi ağabeyim beni herkesin karşısında maskara etmek için mahsus mu seçti? Mükerrerem'in aynı biçimde yapmamızı teklif edişi de yine bu yüzden olacak!"*(Örik, 19)

İç monologlarda, Seniha'nın duygularının yanı sıra, diğer karakterler hakkında düşündükleri hakkında da bilgi edinmek olasıdır. Bununla amaçlanan, Seniha'nın yargılarını öne çıkarmak, romanın anlamsal yapısını Seniha üzerinden temellendirmektir. Bu bağlamda iç monologların çoğu zaman Seniha'nın düşmanca tavırlarını yansıttığı ve Seniha'nın abartılı görüşlerini aktardığı, korkutucu ve hastalıklı düşüncelere yer verdiği görülmektedir. Bu noktada Seniha'nın kıskançlığını anlamak, onun herkesin mutsuz olmasını isteme amacını fark etmek mümkündür. Seniha, kendi çirkinliğinden duyduğu hoşnutsuzluğu örtbas etmek için hayatta zarar vermek istediği insanların hayatını çirkinleştirmek istemektedir: *'Bu kadın acaba ne zaman cesaret*

edecek, bu günah ne zaman işlenecekti! Kendisine 'Kocanı aldat. Benden hiç korkun olmasın. Bilakis kocanı aldatman beni fevkalade bahtiyar edecektir' denmesini mi bekliyordu? Seniha bunu nasıl diyebilirdi? (Örik, 56)

Seniha'nın Mükerrerem cephesinden gelecek, huzurlu bir ailesi olduğuna inanan tasasız Halit'i sarsacak bir ihaneti bekleyişi yine bir başka yerde Seniha'nın ağzından şöyle aktarılmaktadır: *'Mükerrerem'in Celal Ferit'le değil de bir gençle aldatması mı Halit için daha acı olurdu, yoksa kendi akranı birinin tercih edilmesi mi daha hazin gelirdi? Seniha bunları düşünüyordu.'*(Örik, 84) Nihayetinde görümcesi Mükerrerem ve genç Nüzhet arasında bir kıvılcım gördüğünde ise, Seniha, olmasını içten içe istediği bu muhtemel münasebeti şöyle değerlendirir: *'Oğlana müthiş tutkun! Artık halini hiç gizleyemiyor da!'*(Örik,29) Seniha'nın derin kıskançlığını yansıtan bu monologlar, cinayetten sonra da, bu kez Mükerrerem için devam etmektedir: *'Seniha, 'Yapmasaydı! Ettiğini buluyor. Aşifte karısı için elin evladını kara topraklara sokmasaydı!' diye mırıldandı.'* (Örik, 203) Yalnız yaşadığı hayatını, yaptıklarını sorgulayan Seniha, bu sözleriyle, Mükerrerem için, kendi kıskançlığını tatmin edecek yargılarda bulunmaktadır.

Seniha'nın yapıtta sıkça yer verilen iç monologlarının kıskançlığı hissettirecek, açığa çıkaracak nitelikte olduğu belirtilebilir;; toplumda tensel özellikleriyle bastırılan Seniha, kontrolü bu iç monologlarla ele geçirip, Nahid Sırrı'nın aradan çekilmesiyle, tanrısallaşmaktadır.

III.II. GERİYE DÖNÜŞ

Nahid Sırrı, yapıtta karakterlerin geçmiş zamanlarının, şimdiki zamanları üzerindeki etkisini aktarabilmek için geriye dönüşlerden faydalanmıştır. Yazarın, belirgin olarak Seniha'nın gençliğine ve yaşadıklarına değinmesi, bu yıllarda karakterin biriktirdiği kıskançlığı anlatmaktadır. Bu, aynı zamanda bu duygunun Seniha'nın tensel özellikleriyle ve yaşadıklarıyla olan bağlantısını kurmakta, vurguyu Seniha'nın geçmişine yapmaktadır. Seniha'nın çocukluğunda istenmemesi, sevilmemesi, onun içine yer etmiş; kıskançlığını ortaya çıkarmış duygudur. *'Kıskanmak... Seniha'nın*

yüreğinde ilk beliren, kendisini ilk duyuran ve hemen her gün daha fazla büyüyüp gelişen his bu olmuştur. (Örik,54)

Halit'in sürdürdüğü yaşama karşın, Seniha'nın geçirdiği yapayalnız günler de, Seniha'nın hislerinin nedenleri olarak, geriye dönüşlerle açıklanmıştır : *'Kardeşinin türlü türlü zevkler içinde sabaha varan çapkınlık gecelerini Seniha, Şişli'nin bu kırlar ortasındaki evinde birkaç sene roman,kitap ve hikaye okuyarak geçirmişti. (Örik,64)*

Seniha'yı yıllar boyu kinlendiren sebepler, aynı zamanda Seniha'nın ağabeyi ile olan ilişkisinin, bağlılık ve sevgi ile örülü olmayışından ileri gelmektedir. Halit'in deneyimsiz eşi Mükerrerem'in bile, evlilikten kısa süre bir süre sonra bu temelsiz ilişkiyi sorgulayışı, okuyucunun bu durumun ne kadar belirgin olduğunu fark etmesini sağlamaktadır: *'İki kardeş arasında bu samimiyetsizliği Mükerrerem ilk günden fark ederek evvela bunu Seniha'nın hanımlığını kendisi ile taksim etmek mecburiyetinde kalışından ileri geliyor sanmış fakat bu hükmünde aldandığını anlamakta gecikmemişti. (Örik,78)*

Seniha üzerinden yapılan geriye dönüşlerde, Seniha'nın daha önceden yaşadığı iki ilişkiye de yer verilmektedir. Bu ilişkileri özellikle temelsiz kurgulayan Nahid Sırrı, Seniha'nın ailesinden gördüğü güvensizliği, özel hayatına yansıttığını kanıtlamak istemiştir. Bu durumun sorumlusu Seniha'dan üstün tutulan Halit olduğundan, Seniha'nın bu teknikle verilen ilişkileri, yine Halit'in Seniha üzerindeki etkisiyle, kıskanmak bağlamında değerlendirilmelidir: *'...Karşısına yine Halit'in delikanlılık hayali dikilirdi. Çünkü kim isterse istesin reddetmek mecburiyeti yine onun yüzünden olma bir şeydi (...) Kendisini uzaktan gören ve beğenen Cemil Şevket. (...) 'Düğüne masraf gider' düşüncesi ile Cemal Paşa ve Meddiha tarafından türlü kusurlar bulunarak talebin reddi. (Örik,184)*

Seniha'nın ilk gençlik heyecanı Cemil Şevket'in Halit tarafından gölgelenişi, daha sonra birlikte olduğu hademenin ondan para isteyişiyle, Seniha'nın erkeklere bakış açısı şekillenmiş, hayatı yalnızca kötülüğe odaklı bir hale gelmiştir. Bunların yanı sıra, yapıtta, olay örgüsünü sıradanlıktan kurtarmak için de bu teknik kullanılmıştır. Yazar, merak ögesini kullanmak için, tesadüflerden faydalanmış, kurguyu karmaşık

sayılabilecek bir düzende sunmuştur. Yapıtta Mükerrerem ve Nüzhet'in tanışmasının, birlikte oluşlarının ardından anlatılışı buna bir örnektir. Aynı zamanda, Mükerrerem'in Celal Ferit'le Halit'i aldatışının Nüzhet'le olan ilişkisinden daha önce olmasına karşın kurguda bu duruma daha sonra değinilmesi de, bu durumu desteklemektedir: *'Mükerrerem'de (...) tehlikeli bir zaaf görünmüyordu; genç kadın Celal Ferit'i sevmiyorsa bile, kendisine karşı onun gittikçe artan ve büyüyen bu aşkını seviyordu. Ve günün birinde, hiç değilse bu aşkı muhafaza edebilmek için (...) erkeğin metresi olacağı muhakkak gibi görünüyordu.'* (Örik, 83)

Bunların tamamı, Seniha'yla doğrudan ilgili olmasa da, aldatma olgusunu önceleyen; Seniha'nın intikamını pekiştiren anılardır. Bir bütün olarak incelendiğinde, yapıtta bu tekniğinin seçilme sebebinin, Seniha'nın hissettiklerinin havada kalmaması ve geçmişle bir uyum içinde verilmesi olduğu söylenebilir. Odak figürün böyle güçlü bir duygunun esiri haline gelişinin betimlemesi için, bu çıkış noktasının anlatılması gerekmektedir. Okuyucuya bunu özümsetebilmenin de tek yolu, yılları geriye sarıp, Seniha'nın içinde o öfkenin nasıl yığıldığını açıklayan örnekleri vermektir

IV. ROMANDA ANLATIM KONUMU VE TUTUMUNUN ANA İZLEĞİ YANSITMADAKİ İŞLEVİ

Bir romanın kurgusunda, yazarın kurgusuyla kendi arasına koyduğu mesafeyi belirleyen , yapıtta kullanılan anlatıcıdır. Bu, romanın kurgusunu, karakterler, tipler, eylemler üzerinden aktarmayı amaçlamakta; okuyucunun yazarın fikirlerini, yorumlarını, desteklediği, reddettiği durumları anlamasına veya bunlardan tamamen soyutlanmasına yardımcı olmaktadır.

Kıskanmak'ta yazar, anlatım bakış açısı olarak, 'Hakim Bakış Açısı' nı belirlemiştir. Yazarın, bu anlatıcı tutumu üzerinden, başta Seniha olmak üzere yarattığı karakterleri destekleme amacı güttüğü görülebilmektedir. Yazar-anlatıcı; her şeyi bilen, gören, yorumunu okuyucudan gizlemeyen, karakterlere onlara yönlendiren, düşüncelerini okuyan ve iç dünyaları hakkında bilgi veren bir yapı içinde örülmüştür. Kıskanmak romanının kurgusunda da buna rastlanabilir; ancak yapıtta, aynı zamanda

karakterlerin diyalogları ve iç monologları da bulunduğundan, zaman zaman kahramana odaklı bir bakış açısına da geçiş yapılmıştır.

Yazar, bu bakış açısını başta, Seniha karakterinin sorgularında, çevresi ile ilgili kafasında kurduğu felaket senaryolarında; Seniha'nın hayata bakışını belirginleştirmek, kıskanmak olgusunun çıkış noktalarını temellendirmek için kullanmıştır. Nahid Sırrı, Seniha'yı bir bütün olarak, ne düşündüğünü bilen, ancak onu yönlendirmeyen bir göz olarak değerlendirmiştir.

Seniha'nın kıskançlığı, Halit'e olan nefreti, mutsuz hayatı anlatırken, hakim bakış açısı, sorularla şekillenmiştir. Ağabeyi yüzünden evlenemeyen Seniha'nın, bu ilişki ya da aşk durumu üzerine düşünceleri, hissettikleri, yazarın bakış açısı sayesinde ortaya konmuştur: '*Cemil Şevket ismini taşıyan uzun boylu ve çok soluk rengi ve siyah gözleriyle (...) bu komşuyu acaba seviyor muydu? Onun talebinin reddedilişi kalbinde acaba büyük bir yara mı açıyordu?*' (Örik, 59)

Seniha'ya odaklanan bakış açısı, yapıt boyunca devam etmekte; yine cevapsız sorularla, yazarın yorumlarıyla yer almaktadır. Bunların yapıt ve kıskanmak olgusu içindeki bir başka işlevi, Seniha'nın kendi kendine yürüttüğü akıl oyunları şeklinde karşımıza çıkmasıdır. Böylece, edilgen bir karaktere sahip Seniha, kıskançlığını büyüttükçe var olacak, kıskançlığın sonuçları, etkileri daha anlaşılır bir şekilde ortaya konulacaktır. Seniha'nın, ağabeyinin işlediği cinayetin ardından, kendi yaptıklarını düşünmesi, yazarın bunları aktarması, Seniha'nın yalnızlığını belirttiği gibi, ruhsal bunalımları hakkında da önemli bilgiler vermektedir. '*Hayır, mazisinde hasretini çektiği ve çekeceği hiçbir şey yoktu.*' (Örik, 181) Bunların yanı sıra yapıt boyunca Seniha'nın tüm düşünceleri bu tutumla aktarılmış olup, fiziksel özellikleri, yaşadığı tüm değişimler, hissettikleri bu noktada ortaya çıkarılmıştır.

Seniha'nın öne çıkarılmasında bu tutumun en büyük katkısı da okuyucunun onu duygularını anlayabilmesidir. Yıllarca ağabeyinin kötülüğünü isteyen Seniha'nın bunu dile getirmeyişi, yazarın, bunu kendi yorumunu katmadan açıklayışı Seniha'yı okurun gözünde biraz da olsa aklamaktadır: '*Ve Seniha her şeye tahammül ederek kalmakta*

sebat ettiği için şimdi her gün nefisini tebrik ediyordu. Allah'ın kendisine Halit'in bedbahtlığını göstereceği zaman mutlaka yaklaşıyordu. (Örik, 84)

Nahid Sırrı, her ne kadar tanrısal anlatı bakış açısında Seniha'ya odaklansa da diğer karakterlerin düşünceleri hakkında yorum yapabilmektedir. Bu durum, Seniha'ya yardımcı karakterler hakkında bilgi sahibi olunmasına yardımcı olmuştur. Okur, Halit'in vurdumduymazlığını; Mükerrerem'in Halit'i aldatırken neler düşündüğünü; Nüzhet'in kendine hayran oluşunu hep böyle öğrenmektedir.

Nüzhet'in *'Gençliği ve güzelliği ile her iradeyi yeneceğinden o kadar emindi ki, türlü şakabanlıklarla hoşla gtimeye çalışan erkekleri taklit etmeyi o bir zillet sayar, buna asla tenezzül etmezdi.'*(Örik, 23) deyişi, onun iç dünyası hakkında bilgi; Nüzhet'in Mükerrerem'le yaşayacağı ilişki hakkında bir ipucu niteliğindedir. Bunun anlaşılması, Seniha'nın bu durumu ileride kendi lehine çevirmesi hususunda önem taşımaktadır.

Bu ve yapıtta bunun gibi karşımıza çıkan diğer tüm örneklerden, Nahid Sırrı Örik'in romantik bir yaklaşım içerisinde, bakış açısını kıskanmak izleğini desteklemek için seçtiği söylenebilir. Bu romantik yaklaşımı karakterlerin sorularından elde eden yazar, tanrısal bakış açısını ise, olayların aktarımının kişilerin ruhsal durumundan bağımsız olmasını engellemek için kullanmıştır; çünkü , değinilen her nokta, bir eylemi; her eylem bir ruhsal durumu aktarmaktadır. Bunların sonucu olarak da kurgu, yine Seniha'ya odaklanmaktadır.

V. SONUÇ:

Nahid Sırrı Örik'in *'Kıskanmak'* ı, psikolojik incelemeye dayalı, izleğini karakterler, tipler, kurguladığı olaylar çerçevesinde destekleyen bir yapıttır. Yazarın, herkesin hayatında yer alan 'kıskanmak' duygusuna bir gerçeklik katabilmek için bir kadın karakter üzerinden belirginleştirdiği görülür. Bu kadın da Seniha'dır.

Bu tezde, ana izleğin belirginleşmesinde rol oynayan öğeler "karakterler" ve " anlatım teknikleri" bakımından iki ana başlıkta incelenmiştir. Öncelikle, yapıt, karakterler

bağlamında ele alınmıştır. Seniha'nın betimlemelerinin çıkış noktaları ve nedenleriyle, bunların Seniha'nın kötü, hastalıklı, esenliksiz duygu durumuna olan etkisi irdelenmiştir. Öte yandan, bu durumun Seniha'nın sevgisiz, iletişimsiz, yalnız bir *tip* olarak ortaya çıkmasına olan nedenlerine değinilmiştir. Tüm bunlarla, Seniha'nın, yapıtın ana eksenine oturtulduğu kanıtlanmıştır. Tezde, daha sonra yan figürlerin ana figüre ve olay örgüsüne katkısına değinilmiştir. Yan figür gibi görünmelerine ve yer almalarına karşın, Halit, Mükerrerem, Nüzhet; tüm roman kişileri, Seniha'yı destekleme, ona yüceltme amacı taşımışlardır.

Halit karakteri, Seniha'nın ağabeyi ve üstün fiziksel özelliklerinden ötürü kıskançlığının ana nedenidir. Bundan dolayı karakter, Seniha'yla olan ilişkisi, onun intikamına ve kötülüğüne olan katkısı, iç dünyası, yaptıklarıyla irdelenmiştir. Halit'in karısı Mükerrerem ve Mükerrerem'in sevgilisi Nüzhet de bu şekilde ele alınmış; olan birbirleriyle olan ilişkilerinin Seniha'nın dünyasındaki izleri kıskançlığa yol açma bağlamında değerlendirilmiştir. Bunlar, karakterlerin yapıt içindeki işlevleri olarak nitelendirilmiş; yegane işlevin Seniha'yı en etken 'tip' veya 'kahraman' yapma ve kıskanmayı onunla ortaya çıkarma çabasıyla açıklanmıştır.

Karakterlerin ardından, anlatım teknikleri incelenmiştir. 'İç Monolog' ve 'Geriye Dönüş' teknikleri, çalışmada Seniha'ya verilen birincil konumu göstermek bağlamında yorumlanmıştır. Yapıttan örneklenilen bu iki teknik, Seniha'nın kıskançlığının temelini okuyucuya kavratmıştır. Sonuç olarak, Nahid Sırrı Örik' in Kiskanmak romanının, sıradan bir duyguyu, sıra dışı bir karakter olan Seniha'yla anlattığı söylenebilir. Üstelik yazar; bunu olay örgüsünün içine tüm karakterlerle yedirerek anlatmış, amacının bir olguyu ona odaklanarak aktarmak olduğunu sezdirmiştir. Bu sayede okuyucu, yalnızca çevresiyle, kıskandığı insanlarla, hastalıklı düşünceleriyle var olan Seniha'yı anlama fırsatı bulmaktadır.

VI. KAYNAKÇA:

ERGİYDİREN, Sevinç. 'Edebiyat Araştırmaları – Edebiyat Eleştisi Üzerine Bir Deneme -', İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi, Türkçe Dersleri Koordinatörlüğü, Birinci Basım: Mayıs 2001

MORAN, Berna. 'Edebiyat Üzerine', İstanbul: İletişim Yayıncılık, Birinci Basım: 2004

MORAN, Berna. 'Edebiyat Kuramı ve Eleştiri', İstanbul: İletişim Yayıncılık, Üçüncü Basım: 1999

ÖRİK, Nahid Sırrı. '*Kıskanmak*', İstanbul: Oğlak Yayıncılık, Dördüncü Basım: 2009

SOYLU, Özge. "Nahid Sırrı Örik, Kıskanmak ve Psikanaliz." Aralık 2001. (24 Aralık 2010) <www.thesis.bilkent.edu.tr/0001942.pdf>